

VREEDENHOFF EUREKA!

Opvallend is het dat van vele oude bouwwerken, vooral van die welke nog uit vorige eeuwen stammen, onbekend gebleven is wie het ontwerp leverde en het komt nog minder vaak voor dat er namen genoemd kunnen worden van ambachtslieden en (eventueel) kunstenaars die zulke bouwwerken tot stand brachten.

De buitenhuizen en het zogenaamde bijwerk als koetshuizen prieëlen en inrijhekkens die langs de Vecht werden opgetrokken vormen daarop beslist geen uitzondering. Slechts zelden, zoals bij de huizen Vegtvliet te Breukelen en Gansenhoeft te Maarssen, weten we met zekerheid de naam van een bouwmeester.

Het ontwerp van het huis VreedenHoff bij Nieuwersluis wordt vanwege enkele uiterlijke kenmerken sinds enige jaren toegeschreven aan de 18e-eeuwse Amsterdamse bouwmeester Jean Coulon (1678-1760), maar echt bewijs daarvoor bestaat (nog) niet.

Dat er zelfs geen enkel vermoeden van bestond wie de tekenaar van het indrukwekkende 18e-eeuwse smeedijzeren inrijhek van deze buitenplaats was noch aan welke smid men het werk met enige grond zou kunnen toeschrijven is voor de bewoner van VreedenHoff jaren lang een stimulans geweest om daarnaar te zoeken. Het resultaat van dat speuren is nu dat hij tenslotte op 16 augustus 1995 in ieder geval de naam van de smid aan de vergetelheid mocht ontrukken.

Niet alleen de naam van deze ambachtsman maar ook die van anderen die rond het midden van de 18e eeuw aan de buitenplaats werkten kwamen daarbij aan het licht uit de verleden jaar terug gevonden boekhouding van Pieter Trip (1724-1786), de bouwheer van huis VreedenHoff.

Deze Amsterdammer, die de buitenplaats in 1749 kocht uit de nalatenschap van de grote Amsterdamse koopman Andries Pels, hield vanaf 1746 zijn inkomsten en uitgaven nauwkeurig bij in een kasboek dat, samen met een journaal en grootboek, behouden bleef. Hij liet het toen aanwezige huis afbreken en het nog bestaande even verderop bouwen.

Toen Pieter Trip in 1786 overleed viel het grootste deel van zijn nalatenschap toe aan nichtje Geertruid (1763-1793), het enige kleinkind van Pieters vader die nog twee zonen en een dochter had.

In haar geboortejaar was de vader van Geertruid op 29-jarige leeftijd overleden. Haar moeder Jacoba Elisabeth van Strijen hertrouwde vier jaar later met Carel George graaf van Wassenaer Obdam, heer van Twickel. Via Geertruid bleek

nu een belangrijk deel van de administratie van oom Pieter in het omvangrijke huisarchief van het landgoed Twickel bij Delden bewaard te zijn. Het bevat een schat aan informatie o.a. over VreedenHoff's inrijhek en het door Trip gereali-seerde landhuis waarvan de 1e steen op 30 juli 1749 is gelegd.

Kon in het artikel "Toegangshekken in de Vechtstreek" (zie Jaarboekje 1994) niet vermeld worden wie o.a. het grote inrijhek van VreedenHoff leverde, uit genoemde administratie weten we nu dat dit de Amsterdamse meester smid Gijsbert van Dijk was. Hij werd op 17 maart 1723 gedoopt in de Zuiderkerk te Amsterdam als zoon van Hendrik van Dijk en Maria van Aelst. Zijn vader was smid en ook zijn zoon Hendrik zou dit beroep gaan uitoefenen. Gijsbert woonde het grootste deel van zijn leven in de Laurierstraat bij de Prinsengracht te Amsterdam.

Uit o.a. het grootboek van Pieter Trip is op te maken dat Gijsbert van Dijk tus-sen 2 februari 1752 en 5 oktober 1753 in termijnen te samen *f* 12.309,- ontving voor het door hem vervaardigde grote inrijhek.

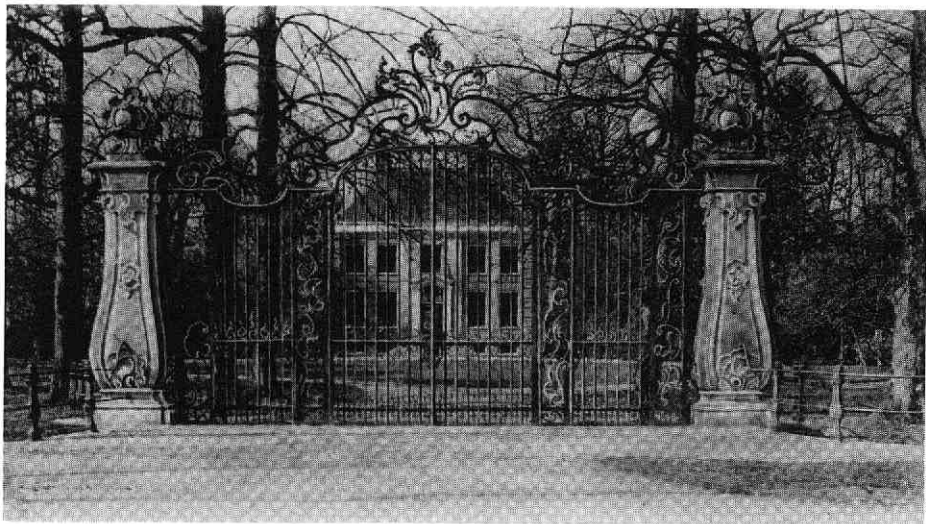
Daarnaast weten we nu ook uit de boeken dat Trip aan Van Dijk reeds op 10 juli 1751 "Voor een ijser Hek gemaakt om de Com op VreedenHoff" *f* 1151,- betaalde. Zowel de "Com" als dit "ijser Hek" is niet meer op de buitenplaats aan te treffen maar wel "t Kleyne ijsere Hek" waarvoor onze smid in 1754 *f* 439,- incasseerde. Dit hek kreeg tegenover het grote hek, aan de andere zijde van de rijweg, een plaats en verschaft toegang tot de overplaats. Sinds 1919 staat het schuin aan de overzijde van de weg op de dam even voorbij de koepel.

Twee jaar eerder presenteerde Gijsbert ook een rekening van *f* 1430,- "Voor 't hek op de balcon" dat nog in volle glorie daar dienst doet. Tezamen met *f* 627,- "Voor Pijlaeren en Leuning etc." (de gietijzeren balusters en leuning van het grote inrijhek) ontving Van Dijk in totaal *f* 15.956,- voor zijn werk op VreedenHoff.

Niet vergeten mag worden er hier aan te herinneren dat zijn naam reeds in het artikel in het vorige jaarboekje staat genoemd als maker van een hek te Gouda (zie blz. 25).

Waarom dit werkstuk door hem voluit gesigneerd en gedateerd is en daarente-gen geen van zijn hekwerven op VreedenHoff blijft een mysterie.

Op 10 februari 1753 schrijft Pieter Trip dat hij aan de Amsterdamse steenhou-wer François Absiel (1696-1754) *f* 2086,- betaalde "Voor 2 blauwe Steene pi-lasters" ten behoeve van het grote inrijhek. Dit bedrag meegeteld weten we nu dat, buiten de kosten van het leggen van de gemetselde dam in de sloot, ruim

De buitenplaats VreedenHoff te Nieuwersluis ca 1900. Het huis heeft hier nog de vroeg-19e-eeuwse raamindeling (prentbriefkaart coll. A.J.A.M. Lisman).

f 15.000,- werd uitgegeven voor deze riante toegang tot de buitenplaats. Een zeer aanzienlijke som als men bedenkt dat Trip in 1749 voor het gehele buiten f 17.368,- betaalde aan de erven Pels.

“Voor marmarsteen”, vermoedelijk worden hiermee de marmeren vloerplaten van $1\frac{1}{2} \times 3$ meter ieder op de gang van de hoofdverdieping bedoeld, ontving Absiel f 3605,- wat ook niet mis was. Van François Absiel is bekend dat hij o.m. voor Jean Coulon, de vermoedelijke bouwmeester van het huis VreedenHoff, te Amsterdam werkte.

Timmerman Gerrit van der Paau incasseerde tussen 12 juli 1749 en 21 februari 1754 in termijnen het opzienbarend hoge bedrag van totaal f 40.336,-. Daarvan was f 25.000,- “wegens het aangenomen werk” en de overige betalingen voor bijkomende werkzaamheden zoals f 1190,- “Voor 1 nieuwe Schutting”.

Voor hen die op de hoogte zijn van de historie van de grote kerk van Loenen aan de Vecht heeft de naam Gerrit van der Paau een vertrouwde klank. In 1745 bracht een Loenense timmerman met die naam de toen steeds verder scheefzakkende 56 m hoge toren van deze kerk door vernuftige ingrepen tot staan en werd daarvoor met erbewijzen overladen.

Dat we hier te maken hebben met een en dezelfde persoon wordt zeker niet uitgesloten.

Ook niet te versmaden was de som van *f* 17.753,- die een zekere Jan Spruijtenburg in totaal van Pieter Trip ontving in de jaren 1750 tot en met 1753. Vermoedelijk deed hij vooral grond- en waterwerk op de plaats. Voor niet omschreven aangenomen werk van in totaal *f* 13.000,- werd de laatste termijn op 15 juni 1751 aan hem uitgekeerd, terwijl hij reeds op 12 mei van dat jaar "Voor opmaeken van de oude Slooten en bezette met zooden" *f* 913,- had ontvangen en in 1752 en 1753 "Voor boomen" respectievelijk *f* 319,- en *f* 119,- kreeg.

Jacobus van den Hoet ontving tussen 1750 en 1753 o.a. "Voor metselen en materialen op de hofstede enz.", "Voor een Nieuwe Muur" (van de moestuin?) en "Voor de Steenen voet van 't Speelhuys bij de Vegt" te samen *f* 4422,-. In 1765 kreeg hij voor "de Nieuwe Stal" *f* 2000,- en tenslotte in 1767 nog eens *f* 9000,- "Gezamenlijk met Gerrit Suydhoek (timmerman) voor het Nieuwe Tuijnmanhuijs". Gerrit Suydhoek heeft ook met Van den Hoet aan "de Nieuwe Stal" gewerkt en Pieter Trip betaalde ook hem daarvoor *f* 2000,-.

Inmiddels weten we uit historisch onderzoek dat de naam Jacobus van den Hoet sinds 1752 eveneens verbonden is aan het metselwerk van huis Beek en Hoff, het huidige gemeentehuis te Loenen aan de Vecht.

Het schilderwerk van het nieuwe buitenhuis werd in 1751 en 1752 uitgevoerd door Hendrik van Stijgeren samen met het bedrijf van de weduwe Jan van Stijgeren. Het kostte in totaal *f* 3885,-, terwijl Hilke Rijns in 1751 "Voor spiegel glazen" *f* 448,- ontving.

In 1750 ging *f* 2425,- naar Matheus Boendermaaker "Voor steentegels", *f* 126,- naar de firma Wed. Jan Erkelens voor "Suderlandsche koolen" en in totaal *f* 300,- "Voor Schulpen" naar Arij Hazenbroek en Dirk Spruijtenburg. Twee jaar later kon de Wed. van der Valk "voor IJzerwerk" *f* 254,- tegemoet zien en François Schaapman in 1753 *f* 65,- "Voor 2 Metaele Klokken".

Van deze bronzen luidklokken is er nog een op het dak van huis VreedenHoff aan te treffen die als randschrift "Soli Deo Gloria 1753" draagt.

Bijna een evengrote openbaring als het vinden van de naam van de smid van de smeedijzeren hekwerken op VreedenHoff is het aantreffen van de volgende personen in Pieter Trip's boekhouding.

Op 4 oktober 1750 en 23 september 1752 ontving de Amsterdamse meester beeldhouwer Jan de Ruyter in totaal f956,- "Voor gesnede versch." Het was reeds bekend dat hij in 1752 beeldhouwwerk in hout voor het stadsjacht van Amsterdam vervaardigde en in 1754 en 1756 schilderijlijsten sneed voor de burgemeesterskamer in het Amsterdamse stadhuis.

Op VreedenHoff zal o.a. het fraaie in Lodewijk XV stijl uitgevoerde snijwerk van de trappen, op de deuren en in de tuinkamer van hem afkomstig zijn.

Achter de datum 29 juni 1751 werd in het kasboek opgetekend "Aan Jacobus Bollina voor Joannes Bistoli p- resto van f900,- voor stucadoorswerk op VreedenHoff f400,-. Nog aan Idem voor gemaekte Beelden en stucadoorswerk op VreedenHoff volgens Rekening f200,-".

Hiermee is komen vast te staan van wiens hand o.a. het fraaie stucwerk van wanden en plafonds en aan de schoorsteenboezem in de zaal is.

Helaas is op VreedenHoff geen werk meer aan te treffen van de behangsel schilder Asuerus Remmers die op 8 april 1752 f647,- uitbetaald kreeg "Voor behangsels tot 2 kamers". Deze wandbeschilderingen, die zich rondom in de kamers rechts op de beletage bevonden, zijn bij restauratie van het huis in 1907 verwijderd.

Van de grootste kamer (de zaal) is slechts een eenvoudig fototje bekend waarop iets van Remmers werk te zien is. Van de kleinere kamer echter kon 15 jaar geleden o.a. in kleur een serie (ontwerp?) tekeningen teruggevonden worden die "Chineese landschappen" laten zien.

Tijdens het doorbladeren van het kasboek kwamen twee losse velletjes papier tevoorschijn met aantekeningen die hier van belang zijn.

Op het kleinste staat boven een reeks van onder elkaar geschreven data met daarachter bedragen: "Ontvangen van de Hoog Welgeb. Heer De Hr Pieter Trip weegens het Nieuwe Werk".

Vergeleken met de data en de bedragen in o.a. het kasboek is dit hoogstwaarschijnlijk een overzicht van de hand van de timmerman Gerrit van der Paaui.

Het andere blad, in hetzelfde handschrift, geeft bovenaan te lezen "Notitie van hetgeen betaald is voor Steenkalk, Kalk, Sandt en Steen en verder hetgeen daartoe vereijst tot het Nieuwe Werk gebouwd voor de Hoog Ed Welgeb: Heer Pieter Trip op de Plaats VreedenHoff bij Loenen als volgt: begint met het jaar 1749".

Na deze aanhef volgen onder elkaar zevenentwintig vermeldingen die o.a. een aardig inzicht geven in wat een en ander in die tijd kostte. Zo staat er ondermeer:

“betaalt voor 11 boeken Sand Samen *f*40,-”
“betaalt 30 Hoed Steenkalk en 110 Ton Semend met op Lossen Samen *f*646,-”
“bet: voor 48 Ton Schulp Kalk met Lossen *f*238,-”
“bet: voor Plijsteren en Schulpen Samen *f*44,-”
“bet: aan Jan Gorizwel voor 37000 gouwse Steen met op Lossen Samen *f*103,-”
“bet: aan Van der Schroeff voor geleverde Pannen volgens Quit. *f*155,-”
“komt nog voor geleverd IJserwerk van Slooten cniere en Spijkers Same *f*996,-”
“voor ‘t leveren van het Houd Samen *f*8896,-”
“voor ‘t Arbijtsloon te Samen *f*6216,-”.

Uit de boeken blijkt verder dat door Pieter Trip tussen 1750 en 1766 nog tot een totaal bedrag van *f*18.443,- is betaald voor bouwkundige werkzaamheden aan zijn buitenplaats, maar achter de diverse bedragen staat helaas niet geschreven wie precies deze ontvingen.

Op 12 augustus 1755 deed hij een toch wel bijzondere aankoop. Hij betaalde toen aan Nicolaas Nosse *f*1487,- “voor gekogte beelde en goederen te Ankeveen voor de Hofsteede VreedenHoff”.

Met de “gekogte beelde” kunnen heel goed de “vijf tuinbeelden op peedestallen” bedoeld zijn waarvoor 81 jaar later, om precies te zijn tijdens een veiling in augustus 1836, het hoogste bod van *f*80,- van “Blijleven uit Amsterdam” kwam.

In 1751 (13 mei) kocht Pieter Trip te Amsterdam het huis “op de Keijsergraft aen de zuydzyde bij de Vyselstraat daar nu of van ouds de Valk boven op de gevel staad of gestaan heeft”. Niet om zelf te bewonen, hij beschikte daarvoor samen met zijn broer Lucas over het fraaie huis Heerengracht 539, maar als geldbelegging.

Tijdens de bouw van zijn buitenhuis liet hij aan dit grachtenpand verschillende herstellingen en verfraaiingen uitvoeren door een tiental ambachtslieden waarvan er vier eveneens op VreedenHoff werkzaam waren. Het betreft hier Francois Absiel de steenhouwer die een marmere schoorsteenmantel leverde, stucadoor Jacobus Bollina “voor ‘t maken van de binnenkamer”, meester smid Gijsbert van Dijk, zonder nadere vermelding, en Asuerus Remmers “Voor kamer behangsels”.

Vergeleken met VreedenHoff ontvingen de ambachtslieden hier te samen een bescheiden som.

VreedenHoff is voor Pieter Trip een kostbare aangelegenheid geworden. Uit de boekhouding is op te maken dat hij tot het jaar 1767, inclusief het bedrag van

aankoop, in totaal f 143.869,- aan de buitenplaats besteedde, een gigantisch bedrag in die tijd.

Toen hij in 1786 op zijn zomerhuis bij Nieuwersluis was overleden volgde de Amsterdammer Mr Hendrik Nicolaas Tonis (1750-1821) hem op als bewoner nadat deze er (slechts) f 25.500,- voor betaald had aan de erven.

Of die volgende bewoner van VreedenHoff geïnteresseerd was in de hierboven genoemde data, namen en bedragen weten we niet. Wel is dat bekend van de huidige bewoner.

Het terugvinden van deze gegevens is voor hem een drijfveer om te blijven zoeken naar antwoord op de vele nog openstaande vragen met betrekking tot de historie van deze zo boeiende buitenplaats.

VreedenHoff, maart 1996

A.J.A.M. Lisman.

Bronnen

Dudok van Heel, S.A.C., Wybrand Hendriks en de behangselmakers Remmers (Amstelodamum, maandblad 1972).

Elias, Johan E., De vroedschap van Amsterdam dl II (1905).

Fischer, P.M., Over het huis Herengracht 495 te Amsterdam in Amstelodamum, maandblad 1971.

Haverkate e.a. Jan., Twickel bewoond en bewaard (1993).

Linde, Dr. S. van der., 1000 jaar dorpsleven aan de Vecht (1954).

Lisman, A.J.A.M., Het inrijhek van VreedenHoff (Jb. Niftarlake 1977).

Idem, Toegangshekken in de Vechtstreek (Jb. Niftarlake 1994).

Loosjes, Mr A., Zuid Holland in beeld dl. II, blz. 181 (z.j.).

Meischke e.a., Prof. Dr. Ir. R., Huizen in Nederland deel Amsterdam (1995).

Munnig Schmidt e.a., E., Beck en Hoff, in dit jaarboek blz. 32. Idem, en Lisman, A.J.A.M., Plaatsen aan de Vecht en de Angstel (3e uitgave 1993).

Twickel, Huisarchief., Inventaris Aanverwanten familie van Wassenaer nr. 1046, 1048 en 1049.

VreedenHoff, Huisarchief.

Met hartelijke dank aan de heren Mr. H. van den Hoek Ostende en Drs. P.M. Fischer voor ontvangen gegevens betreffende Gijsbert van Dijk, François Absiel en Jan de Ruyter.